

AGNIESZKA TARGOŃSKA, BOŻENA ŁUKASIK

Katedra Terenów Zieleni
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

POTENCJAŁ TURYSTYCZNY KRAJOBRAZU OWIŃSK

Streszczenie. Owińska wyróżnia szczególne położenie w systemie przyrodniczo-przestrzennym: znajdują się w aglomeracji poznańskiej i jednocześnie są otoczone obszarami chronionymi prawnie. Jest to teren interesujący zarówno pod względem przyrodniczym, jak i kulturowym. Obecnie podstawowa funkcja Owińsk, jaką było przez wieki rolnictwo, traci na znaczeniu, a duża część obszaru pozostaje niezagospodarowana. Równocześnie następuje silny rozwój zabudowy mieszkaniowej. Ogromne walory kulturowe i przyrodnicze oraz specyficzne położenie predysponują Owińska do podjęcia roli ośrodka turystycznego. Prawidłowe kształtowanie funkcji turystycznej powinno spowodować ochronę walorów kulturowych i przyrodniczych tutejszego krajobrazu.

Słowa kluczowe: krajobraz, turystyka, Owińska, ochrona, zagospodarowanie, przyroda

Wstęp

Obserwacje krajobrazu Owińsk stały się przyczyną podjęcia badań nad możliwością rozwoju funkcji turystycznej na tym obszarze. Przyjęto hipotezę zakładającą, że bogactwo relikwów historycznych, atrakcyjność przyrodnicza, specyficzne położenie pośród obszarów chronionych oraz istnienie odpowiedniego systemu powiązań komunikacyjnych predysponuje ten teren do podjęcia roli ośrodka turystycznego, satelickiego w stosunku do Poznania. Obecnie te potencjalne możliwości prawie wcale nie są wykorzystywane.

Material i metody

Obszar, na którym prowadzono badania, znajduje się na północny wschód od Poznania, pomiędzy Parkiem Krajobrazowym Puszcza Zielonka na wschodzie a rzeką Wartą na zachodzie. Obejmuje wsie Owińska, Bolechówko, Potasze, Annowo, fragment

wsi Bolechowo oraz niewielką część Puszczy Zielonka. Administracyjnie teren ten należy do gminy Czerwonak, która wchodzi w skład aglomeracji poznańskiej.

Przyjęto następujące metody badawcze:

- analizę uwarunkowań zewnętrznych,
- analizę historyczną,
- analizę i ocenę elementów środowiska kulturowego i przyrodniczego,
- analizę kompozycyjną i waloryzację współczesnej postaci krajobrazu.

Następnie opracowano wytyczne dla koncepcji rozwoju turystyki na obszarze Owińsk.

Wyniki

Analiza uwarunkowań zewnętrznych

Owińska znajdują się w rejonie Poznańskiego Obszaru Metropolitalnego. To położenie, a także istnienie dość dobrych powiązań komunikacyjnych w układzie regionalnym i krajowym, ułatwia rozwój gospodarczy i powoduje ogromne zainteresowanie terenami budowlanymi. Intensywny rozwój aglomeracji oraz raptowne zmniejszenie się opłacalności gospodarki rolnej prowadzą do zaniku tradycyjnego zagospodarowania rolnego. Dynamiczny wzrost natężenia ruchu kołowego wymusza usprawnienie i rozbudowę układu komunikacyjnego aglomeracji. W związku z tym w Owińskach planuje się budowę obwodnicy i bezkolizyjnego węzła komunikacyjnego.

Rozwój urbanizacyjny obszaru badań stoi w sprzeczności z koniecznością ochrony jego zasobów przyrodniczych i kulturowych. Ponadto w sposób długofalowy może wpłynąć niekorzystnie na tereny sąsiednie, które w większości objęto już różnymi formami ochrony przyrody. W najbliższym sąsiedztwie znajdują się bowiem:

- Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka,
- Obszar Chronionego Krajobrazu w Obrębie Biedruska,
- Dolina Warty.

Analiza historyczna i identyfikacja pozostałości dawnego zagospodarowania

Na podstawie przeprowadzonej analizy historycznej dokonano rozwarstwienia wiekowego krajobrazu Owińsk. Wyróżniono pięć faz kształtowania się krajobrazu. Stwierdzono, że były one w ścisły sposób związane ze zmianami właścicieli badanego terenu oraz ze zmianami sposobu gospodarowania. Jednocześnie towarzyszyły im zmiany ustroju państwa. Pozostałości historycznego zagospodarowania terenu mają wpływ na współczesną postać krajobrazu.

Z okresu przedfeudalnego i wczesnego średniowiecza (ok. 570-1241) częściowo zachował się charakterystyczny układ drożny wsi owalnicowej w Owińskach oraz prawdopodobny bieg średniowiecznego traktu z Poznania do Bydgoszczy, po którym obecnie poprowadzono drogę wojewódzką nr 196.

W okresie działalności zakonu cysterek (1242-1797) zaszły liczne przekształcenia w zabudowie wsi i zagospodarowaniu rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Ślady tych przekształceń widoczne w krajobrazie Owińsk do dziś to:

- 1) zabudowania kompleksu klasztornego wraz z kościołem i towarzyszącymi budynkami oraz terenem dawnego ogrodu klasztornego¹,
- 2) system stawów rybnych i kanał boczny na Strudze Owińskiej,
- 3) kompleks kościoła parafialnego (kościół², cmentarz i plebania).

W czasie II rozbioru Polski Owińska i okoliczne wsie zostały przejęte przez rząd pruski, a potem darowane przywilejem donacyjnym Niemcowi Zygmuntowi von Treskow. Owińska były własnością rodziny von Treskow do końca II wojny światowej. Nowi właściciele przeprowadzili reformy agrarne, które spowodowały przebudowę funkcjonalnej i osadniczej struktury majątności oraz uwłaszczenie chłopów. Rząd pruski zatrzymał jako własność państwową budynki klasztorne. W 1835 roku nastąpiła ostateczna likwidacja konwentu, a w budynkach poklasztornych założono szpital psychiatryczny. Widoczne do dzisiaj ślady zagospodarowania z tego okresu to:

- 1) zespół rezydencjonalno-folwarczny w Owińskach składający się z:
 - części rezydencjonalnej – pałacu³ i parku⁴ (rys. 1),
 - części folwarcznej – dwóch podwórz folwarcznych,
 - części mieszkalnej dla pracowników folwarcznych,
 - cmentarza ewangelickiego,
- 2) założenie dworsko-ogrodowe i podwórze folwarczne w Bolechowie,
- 3) zespół dworsko-parkowy w Trzaskowie,

¹ W skład zespołu klasztornego cysterek w Owińskach wchodzi kościół z lat 1720-1728 (z fragmentami XIV-wiecznych murów romańskich i gotyckich), wieża-dzwonnica z ok. 1700 roku oraz klasztor zbudowany ok. 1780 roku, w którym obecnie mieści się szkoła dla dzieci niewidomych. Obok znajduje się dom duchowieństwa z ok. 1700 roku, pasaż łączący klasztor z plebanią, dom dyrektora Zakładu Psychiatrycznego z lat 1835-1838 i dom z ok. 1874 roku. W pobliżu znajduje się podwórze gospodarcze z browarem z 1800 roku oraz pozostałości ogrodu klasztornego z XVIII wieku, zajmującego 7,26 ha. W ogrodzie znajduje się kapliczka z XVIII wieku, dwie równoległe aleje grabowe, piec do suszenia owoców, dom ogrodnika i lodownia z XIX wieku. Obecnie ten teren jest wykorzystywany częściowo jako ogród przyszkolny. Pozostałą część zajmują nieużytki i zdziczały sad.

² Budowę kościoła parafialnego ukończono w 1574 roku. Jest to budowla jednonawowa z prostym, nieco węższym prezbiterium. Od północy znajduje się dwuprzęsłowa zakrystia, od południa kruchta. Na przełomie XVII i XVIII wieku został częściowo przebudowany. Z tego okresu pochodzi barokowy szczyt wschodni. W latach 1956, 1975 i 1996 był restaurowany. Obecnie jest nieczynny.

³ Klasycystyczny pałac w Owińskach zbudowano w latach 1804-1806 (1807). Projekt przypisywany jest D. Gilly. Później został przebudowany prawdopodobnie według planów K.F. Schinkla. Pałac został zbudowany na rzucie wydłużonego prostokąta. Jest piętnastoosiowy z dwiema parterowymi dobudówkami gospodarczymi przy elewacjach bocznych. Dwukondygnacyjny korpus pałacu nakrywa czterospadowy dach. Do elewacji ogrodowej była dobudowana drewniana oszklona weranda (KĄSINOWSKA 1977).

⁴ Przed pałacem znajduje się owalny zajazd z fontanną i sadzawką. Po obu stronach stawu wybudowano latach 1804-1806 dwa klasycystyczne budynki bramne. Od nich do rezydencji prowadzą dwie boczne aleje lipowe. Pozostała część to park krajobrazowy. Domniemanym projektantem ogrodu był P.J. Lenne. Park pomimo wieloletniego braku pielęgnacji zachował wiele elementów stylowych, jednak większość powiązań widokowych uległa zatarciu. Obecnie podlega częściowej rewaloryzacji.

Rys. 1. Pałac i park w Owińskach (fot. A. Targońska)

Fig. 1. Mansion and park in the village of Owińska (photo by A. Targońska)

- 4) wieś Potasze, która powstała po uwłaszczeniu chłopów i translokacji zabudowań chłopskich z centrum Owińsk,
- 5) folwarki Annowo, Trzaskowo i Potasze,
- 6) dworek myśliwski – leśniczówka Annowo,
- 7) układ dróg łączących folwarki,
- 8) nowe obszary upraw rolnych pozyskane przez komasację i separację gruntów pańskich od chłopskich oraz wyrąb lasów i melioracje łąk; większość z nich obecnie nie jest użytkowana rolniczo lub została zalesiona,
- 9) obszary o konfiguracji terenu zmienionej przez wydobycie gliny i żwiru,
- 10) dworzec i linia kolejowa,
- 11) zmieniony kształt koryta Warty po przeprowadzeniu regulacji rzeki,
- 12) zespół architektoniczny pawilonowego Zakładu Psychiatrycznego⁵.

⁵ Zakład Psychiatryczny zajął powierzchnię 25 ha. W skład zespołu szpitala wchodziły budynki:

- pawilon I – dla niespokojnych chorych mężczyzn, obecnie opuszczony,
- pawilon II tzw. pensjonarski dla kobiet, obecnie opuszczony,
- pawilon III „otwarty” dla mężczyzn, obecnie użytkowany,
- dom lekarzy prymariuszy, obecnie budynek mieszkalny,
- blok gospodarczy (kuchnia, stołówka, pralnia, kotłownia), obecnie opuszczony,
- dom ogrodnika, obecnie budynek mieszkalny,
- kostnica, obecnie dom mieszkalny,
- drewnitnia, później masarnia, obecnie budynek mieszkalny,
- kotłownia, obecnie opuszczona,
- remiza, obecnie garaż,
- trafostacja, obecnie nieużytkowana,
- park krajobrazowy z 2. połowy XIX wieku, 13,86 ha.

Po II wojnie światowej Owińska stały się własnością skarbu państwa. Nastąpiły gwałtowne zmiany w sposobie gospodarowania przestrzenią. Przeobrażenia te nie zmieniły podstawowej funkcji terenu – nadal było nią rolnictwo. Najważniejsze ślady ówczesnych przemian krajobrazu widoczne do dziś to:

- 1) komasacja i nowy podział ziem uprawnych,
- 2) zmiana rzeźby terenu na skutek intensywnej eksploatacji złóż i powstanie wielu poźwirowiskowych zbiorników wodnych,
- 3) zaburzenie zabytkowego układu ruralistycznego wsi przez nową zabudowę blokową, nie uwzględniającą tradycyjnych form architektonicznych,
- 4) nadmierny wzrost znaczenia drogi przechodzącej przez centrum Owińsk, co poskutkowało rozcięciem historycznej zwartej struktury kompozycyjnej wsi i częściowym zatarciem historycznego układu drogowego wsi owalnicowej,
- 5) zabudowa ogrodniczego zakładu szklarniowego zajmująca 7,5 ha,
- 6) lokalizacja gminnego wysypiska śmieci w wyrobisku po żwirowni w pobliżu Strugi Owińskiej i Puszczy Zielonka,
- 7) przeprowadzenie licznych napowietrznych linii energetycznych,
- 8) zalesienie słabych gleb,
- 9) objęcie ochroną pojedynczych drzew, budynków i parków,
- 10) przeprowadzenie licznych modernizacji i adaptacji budynków historycznych,
- 11) lokalizacja w pobliżu obszaru badań wielkokubaturowych i wysokich budowli.

Wraz ze zmianą ustroju państwa w 1989 roku i zmniejszeniem się opłacalności produkcji rolnej nastąpiły kolejne zmiany, które istotnie wpłynęły na krajobraz Owińsk:

- 1) zaprzestanie użytkowania większości ziem uprawnych,
- 2) silny rozwój zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- 3) dalsza degradacja substancji zabytkowej,
- 4) objęcie ochroną obszarów graniczących z terenem badań,
- 5) powstanie projektu Cysterskiego Parku Kulturowego Owińska–Radojewo.

Bardzo liczne pamiątki historyczne stanowią niewątpliwą atrakcję turystyczną. Nieestety są słabo wyeksponowane. Budynki, parki i cmentarze są zaniedbane, często pozostają niezagospodarowane i popadają w ruinę.

Analiza i ocena elementów środowiska kulturowego i przyrodniczego

Zabudowa i infrastruktura techniczna

Zabudowa skupia się głównie w zachodniej części obszaru badań. Jest skoncentrowana wokół historycznego centrum wsi Owińska i wzdłuż dróg dojazdowych. W ostatnich latach budownictwo jednorodzinne żywiłowo rozwija się we wsiach Bolechówko i Potasze. Na krajobraz Owińsk duży wpływ mają wielkogabarytowe budynki zakładów produkcyjnych znajdujących się w pobliżu obszaru badań, np. elewatory zbożowe w Miękówku i Zakłady Zbrojeniowe w Bolechowie. Dodatkowo krajobraz szpecą lic-

Część zabudowań została zniszczona podczas II wojny światowej.

ne linie energetyczne oraz wysypisko odpadów komunalnych gminy zlokalizowane na wyeksploatowanym wyrobisku kruszywa naturalnego.

Istniejące zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne

Zagospodarowanie turystyczne obszaru badań jest bardzo ubogie. Składają się na nie:

- „Szlak cysterski Poznań–Owińska–Wągrowiec–Łekno” obejmujący miejsca będące siedzibami cysterskimi oraz tereny krajobrazowo lub kulturowo związane z działalnością zakonu,
- przez Bolechowo przebiega Wielkopolska Droga św. Jakuba. Szlak ten, przewidziany dla pieszych i rowerzystów, prowadzi z Wielkopolski do Santiago de Compostela w Hiszpanii,
- szlak czarny, obejmujący tylko miejscowość Owińska,
- szlak niebieski prowadzący od Dziewiczej Góry przez leśnictwo Annowo, łączący się ze szlakiem czarnym w Owińskach i biegnący dalej przez Puszcę Zielonka do Tuczna,
- szlak czerwony biegnący od Czerwonaka przez Dziewiczą Górę i Puszcę Zielonka,
- ścieżka przyrodniczo-leśna „Dziewicza Góra”,
- ścieżka sportowo-rekreacyjna z przyrządami gimnastycznymi wokół zbiornika poźwirowego,
- szlak kajakowy na Warcie,
- część stawów poźwirowych wykorzystywana przez Koło Wędkarskie PZŁ.

Baza pobytowa, gastronomiczna i usługowa Owińsk jest niezwykle uboga. Obiekty obsługi ruchu turystycznego są zlokalizowane tylko we wsi Owińska. Są to trzygwiazdkowy hotel i restauracja Jaśmin, poczta, przystanki autobusowe i stacja kolejowa oraz sieć sklepów. Pojedyncze sklepy znajdują się także w innych miejscowościach. Obiekty sportowo-rekreacyjne, tj. ośrodek jeździecki i stadion sportowy, również znajdują się we wsi Owińska.

Uwarunkowania przyrodnicze

Rzeźba powierzchni terenu badań jest dość urozmaicona. Południową część zajmują wysoczyzny pagórkowate, a północną – wysoczyzny płaskie i faliste. Zachodnią granicę stanowi Poznański Przełom Warty. Przeważają gleby o słabej przydatności rolniczej. Licznie występują złoża piasków i pospółki, które jeszcze do niedawna intensywnie eksploatowano. Śladem tego są rozległe tereny o zmienionej konfiguracji i powyrobiskowe zbiorniki wodne. Ponadto powstało sztuczne jezioro w Trzaskowie. Pod względem hydrograficznym obszar badań w całości należy do zlewni Warty. Dość powszechnie występują małe ciek wodne i stawy. W okolicy wsi Owińska znajdują się stawy pocysterskie. Większość tych zbiorników nie jest wykorzystywana gospodarczo.

Lasy okolic Owińsk w większości reprezentują typy siedliskowe o niskiej trofii. Są to lasy mieszane świeże i bory mieszane świeże. Gatunkiem dominującym jest sosna. Przeważa drzewostan w wieku od 40 do 80 lat. Na terasie zalewowej Warty występują lasy żyźniejszych typów. Zadrzewienia ciągną się wzdłuż cieków wodnych w okolicy

Bolechowa i Bolechówka oraz fragmentarycznie przy drogach polnych, a także towarzyszą linią kolejowej. Nielicznie występują też zadrzewienia kępowe i alejowe.

Łąki zajmują tereny o różnym ukształtowaniu i warunkach wilgotnościowych. Zostały częściowo zmeliorowane. Duży kompleks podmokłych łąk z grupami drzew ciągnie się wzdłuż Warty. Łąki znajdujące się w pobliżu Puszczy Zielonka są zdominowane przez roślinność stanowisk suchych.

Dawny rozłóg pól uległ prawie całkowitemu zatarciu. Uprawiane są tylko wybrane pola. Na gruntach nieużytkowanych (porolnych i powyrobiskowych) zachodzi sukcesja ekologiczna. Zjawisko to jest szczególnie silne na terenach znajdujących się blisko lasów.

Obszary i obiekty przyrodnicze prawnie chronione

Na terenie badań występuje 13 drzew pomnikowych, objętych ochroną prawną. Szczegółnej uwagi warta jest aleja z grabów zwyczajnych (*Carpinus betulus* L.) na terenie ogrodu poklasztornego w Owińskach. Ponadto we wsi Owińska znajdują się trzy parki: przypałacowy, klasztorny i przyszpitalny wpisane do rejestru zabytków. Na ochronę zasługują także trzy cmentarze z XIX i początku XX wieku oraz altana z lip rosnących nad brzegiem Warty, pochodząca z XIX wieku. We wsi Bolechowo znajduje się XIX-wieczny park krajobrazowy, a w Trzaskowie park dworski z przełomu XIX i XX wieku – oba obiekty są objęte ochroną. Brak właściwej pielęgnacji parków zabytkowych prowadzi do ich degradacji. W ostatnim czasie podjęto prace zmierzające do uporządkowania parków przypałacowego i przyszpitalnego w Owińskach.

Analiza i waloryzacja współczesnej kompozycji krajobrazu Owińsk

W ramach badań wykonano inwentaryzację obiektów szczególnie istotnych dla estetyki krajobrazu (pozytywnych i negatywnych) oraz określono ich rozmieszczenie, sąsiedztwo i ekspozycję. Stwierdzono, że elementy te są rozmieszczone nierównomiernie. W pobliżu centrów wsi występuje wyraźne zagęszczenie obiektów kulturowych, zarówno cennych, jak i naruszających harmonię krajobrazu. Natomiast w zakresie form przyrodniczych – duże obszary klasyfikowane pozytywnie występują przede wszystkim w części środkowej i na obrzeżach terenu badań. Mniejsze pozytywne elementy przyrodnicze towarzyszą zabudowie. Zauważono, że omawiane obiekty często sąsiadują ze sobą, a nawet przenikają się wzajemnie. Zjawisko to zaobserwowano między innymi w przypadku terenów zabudowanych w Owińskach. Tutaj zespołom zabudowy historycznej, klasyfikowanej pozytywnie, towarzyszy zabudowa blokowa, zaliczona do elementów degradujących krajobraz. Ponadto pośród budynków znajdują się pomniki przyrody, zaliczone do cennych elementów przyrodniczych.

Najważniejszym z ciągów widokowych obszaru badań jest droga krajowa nr 196. Wzdłuż niej biegną najstarsze osie widokowe w kierunku barokowego kościoła poklasztornego i w kierunku renesansowo-barokowego kościoła cmentarnego w Owińskach. Najsilniej eksponowane są obiekty wysokie, często o dużej kubaturze, będące dominantami krajobrazowymi (np. wieża kościoła poklasztornego).

W ramach badań wykonano analizę i waloryzację terenu metodą JARK (BOGDANOWSKI 1999). Wyróżniono 29 JARK. Ich kształt i powierzchnia były bardzo różne – od małych, na przykład obejmujących zabudowę folwarku, do dużych, zajmujących

powierzchnię kilku hektarów, obejmujących rozległe tereny pól, łąk i nieużytków lub lasów. Zauważono, że występowanie małych jednostek urozmaica krajobraz, natomiast jednostki o dużej powierzchni wprowadzają monotonię (zwłaszcza jeśli są pozbawione ścian dzielących je na wnętrza krajobrazowe). Stwierdzono, że jednostki o krajobrazie naturalnym zajmują łącznie bardzo małą powierzchnię. Największą łączną powierzchnię zajmują jednostki o krajobrazie kulturowym. Powierzchniowo przeważają JARK ukształtowane historycznie. Wyniki waloryzacji wykazały, że w kategorii krajobrazu kulturowego i naturalnego powierzchniowo przeważają jednostki o wysokiej ocenie, a w kategorii krajobrazu naturalno-kulturowego – jednostki o wysokiej lub dość niskiej ocenie. Zaobserwowano, że jednostki ocenione najwyżej tworzą zespół zwarty terytorialnie. Jest to równocześnie obszar o największym nagromadzeniu potencjalnych atrakcji turystycznych.

Wytyczne dla koncepcji rozwoju turystyki i rekreacji w Owińskach

Przedstawione wyżej wyniki badań potwierdziły hipotezę zakładającą, że bogactwo krajobrazu kulturowego i przyrodniczego Owińsk, specyficzne położenie pośród obszarów chronionych oraz istnienie odpowiedniego systemu powiązań komunikacyjnych predysponuje ten teren do podjęcia roli ośrodka turystycznego. Obecnie te potencjalne możliwości terenu są wykorzystane w bardzo niewielkim stopniu.

W związku z tym stwierdzono, że nową funkcją wiodącą dla Owińsk powinna być turystyka. Rolnictwo, budownictwo, usługi, handel i komunikacja powinny pełnić funkcje uzupełniające. Jednocześnie powinno się skorelować rozwój obszaru z ochroną jego walorów kulturowych i przyrodniczych.

Należy opracować szczegółową koncepcję zagospodarowania uwzględniającą możliwości turystycznego wykorzystania terenu przy jednoczesnym poszanowaniu wartości zastanych. Konieczne będzie strefowanie zagospodarowania rekreacyjnego, odsuwające jego intensywne formy od Puszczy Zielonka i doliny Warty. Powinno się tam wprowadzić zindywidualizowane i nieagresywne formy turystyki. Zakłada się, że centrum turystycznym będzie wieś Owińska. Przewidziano tu rozwój bazy pobytowej, gastronomicznej i usługowej. Jednocześnie należy wyeksponować relikty założenia cysterskiego, a także XIX-wieczne pozostałości zagospodarowania majątności ziemskiej i stylowej zabudowy szpitalnej. Rozwój turystyki jako głównej funkcji obszaru badań będzie możliwy pod warunkiem wprowadzenia usług ponadlokalnych. Można je zlokalizować w odrestaurowanych zabytkowych zespołach architektonicznych.

W koncepcji turystycznego zagospodarowania Owińsk można wykorzystać propozycje zawarte w Strategii Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka” (BILLERT 2007). Zakłada ona między innymi:

- 1) powstanie „Europejskiej Sieci Napoleońskiej” (cesarz gościł w Owińskach w grudniu 1806 roku),
- 2) utworzenie na terenie Puszczy Zielonka i okolic Leśnego Parku Tematycznego. Funkcję centrum tego Parku mógłby pełnić pałac w Owińskach,
- 3) budowę mostu przez Wartę między Owińskami a Radojewem wraz z zagospodarowaniem obu brzegów Warty,
- 4) rozwój turystyki kongresowo-biznesowej w Owińskach.

Dyskusja

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego z 2003 roku określono Owińsk jako obszar o najwyższych wartościach i walorach dziedzictwa kulturowego i jednocześnie o dużym udziale wartości przyrodniczych i krajobrazowych. Mimo to okolice Owińsk wyznaczono jako wielofunkcyjny obszar intensywnego rozwoju oraz strefę aktywności społecznej i gospodarczej. Takie przeznaczenie terenu może zatrzeć cechy historyczne krajobrazu oraz przyczynić się do degradacji środowiska przyrodniczego. Jednocześnie utrudni rozwój turystyki. W „Planie” przewiduje się też budowę bezkolizyjnego węzła komunikacyjnego w Owińskach. Węzeł ten ma być zlokalizowany w bezpośrednim sąsiedztwie zabytkowego centrum Owińsk, kompleksu stawów pocysterskich i PK Puszcza Zielonka. Rozważając historyczną wartość tych obiektów oraz ich znaczenie przyrodnicze, realizację tego zamierzenia należy uznać za niewłaściwą.

Z kolei w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czerwonak z 1999 roku dla wsi Potasze przewidziano znaczny rozwój przestrzenny i przekształcenie terenu w osiedle stałej zabudowy jednorodzinnej i letniskowej. Urzeczywistnienie tego projektu może przyczynić się do degradacji środowiska przyrodniczego części Parku Krajobrazowego Puszcza Zielonka graniczącej z Potaszami. Rozwój zabudowy uniemożliwi zachowanie krajobrazu rolniczego, a tym samym naruszy walory krajobrazu Owińsk, będące podstawą dla rozwoju turystyki.

Wnioski

1. Nową główną funkcją obszaru badań powinna stać się turystyka, a rolnictwo, budownictwo, usługi, handel i komunikacja – funkcjami uzupełniającymi.
2. Krajobraz kulturowy Owińsk jest historycznie nawarstwiony. Przemiany zagospodarowania terenu były związane ze zmianami właścicieli oraz przeobrażeniami gospodarki rolnej.
3. Obszar badań charakteryzuje się dużą ilością cennych obiektów przyrodniczych i kulturowych.
4. Obiekty kulturowe i przyrodnicze sąsiadują ze sobą, a nawet przenikają się wzajemnie, co powoduje ścisłe związki kompozycyjne pomiędzy nimi.

Literatura

- BILLERT A., 2007. Strategia Rozwoju Turystyki Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”. http://www.murowanagoslina.pl/pliki/opracowania/strategia_rozwoju_turystyki_zmpz_-_programy.pdf z 4.06.2008.
- BOGDANOWSKI J., 1999. Metoda jednostek i wnętrz architektoniczno-krajobrazowych (JARK-WAK) w studiach i projektowaniu (podstawowe wiadomości). Zakład Graficzny Politechniki Krakowskiej, Kraków.

- Cysterski Park Kulturowy Owińska–Radojewo. 2006. Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Poznaniu, Poznań. <http://www.kobidz.pl/app/site.php5/article/119/385.html> z 4.06.2008.
- KĄSINOWSKA R., 1977. Zespół pałacowy w Owińskach. Dokumentacja historyczno-architektoniczna. PKZ, Poznań.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa poznańskiego. Aglomeracja Poznańska. 2003. Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, Poznań.
- SKURATOWICZ J., 1992. Dwory i pałace w Wielkim Księstwie Poznańskim. Wydawnictwo Eco, Międzychód.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czerwonak. 1999. InvestPlan, Poznań.

TOURIST POTENTIAL OF LANDSCAPE IN OWIŃSKA

Summary. Owińska has a unique position in the nature and spatial system: it is located within the Poznań conurbation and at the same time it is surrounded by protected areas. It is interesting both in terms of its natural and cultural value. At present the primary function of Owińska, which for centuries was agriculture, has lost its importance and much of the area remains undeveloped. At the same time residential housing projects are developing rapidly. Huge cultural and natural value as well as its unique location predispose Owińska to the role of a tourist centre. An adequate management of the tourist function should result in the protection of cultural and natural value of Owińska.

Key words: landscape, tourism, Owińska, protection, management, nature

Adres do korespondencji – Corresponding address:

Agnieszka Targońska, Katedra Terenów Zieleni, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, Poland, e-mail: ktzagac@up.poznan.pl

Zaakceptowano do druku – Accepted for print:

30.11.2008

Do cytowania – For citation:

Targońska A., Łukasik B., 2009. Potencjał turystyczny krajobrazu Owińsk. Nauka Przyr. Technol. 3, 1, #46.